

(gevonden in archief Johan M Snoek, scan omgewerkt tot PDF Ria Snoek, okt 2016)

Bijlage I: WEERZIEN IN JERUZALEM.

De eerste dag na aankomst ging onze groep naar de oude stad, de Olijfberg enz. maar ik had een afspraak met dr. Naim Ateek (spreek uit: Atiek), kanunnik van St. George's (Anglicaans) en Palestijn. Ateek en ik kennen elkaar sinds de tijd toen ik dominé van de Schotse kerk in Tiberias was. Levendig herinner ik me hoe we elkaar daar tegenkwamen op de jaarlijkse conferentie van kerken in Israël. Het was eind oktober 1967, ruim vier maanden na de zesdaagse oorlog waarin Israël een geweldige overwinning behaalde. Enkele dagen geleden had een Israëliisch oorlogsschip zich in de Egyptische territoriale wateren gewaagd, maar Egypte bleek over moderne raketten te beschikken en bracht het schip tot zinken; alle ruim 100 opvarenden verdronken. De rouw in Israël was groot.

Ateek stond tijdens de conferentie op en zei: "Eigenlijk zou ik als christen-Palestijn evenzeer moeten rouwen over mijn joodse medemensen die verdronken zijn, als ik rouw over de tienduizenden Egyptische soldaten die de afgelopen zomer ten gevolge van de oorlog van dorst omgekomen zijn in de woestijn." Ik zei tegen mezelf: "Jij rouwt wel om de Israëli's, maar over de omgekomen Egyptenaren heb je je geen moment bekommerd"; en ik heb me geschaamd (kleur, p. 200).

In ons land werd dr. Ateek bekend door zijn boek, gepubliceerd in 1989 en kort daarop vertaald in het Nederlands: Recht en gerechtigheid - Een Palestijnse bevrijdingstheologie. Indertijd besprak ik het in Trouw. Het boek trok de aandacht van velen (de Nederlandse editie is uitverkocht): hier klinkt de stem van een Palestijn, die evenwel allereerst christen is en openhartig maar zonder verbittering spreekt over wat hem en zijn volk aan leed werd berokkend, met name in 1948 - toen de staat Israël werd gesticht. Toch verklaart Ateek, het bestaansrecht van Israël te erkennen. Bovendien geeft hij ruitelijk toe: "Wij Palestijnen weigerden het feit van de afschuwelijke tragedie (de moord op zes miljoen Joden) te aanvaarden, laat staan echt tot ons te laten doordringen. Ook hebben we geweigerd het unieke van dit lijden te erkennen." .

Mijn eerste vraag is: "Indertijd schreef je: 'ik ben een christen, een Palestijn, een Arabier en een Israëli'; in die volgorde. Is dat zo gebleven? Intussen heb ik Palestijnen ontmoet die hun nationaliteit voorop stellen". Ateek: "Dat laatste is me bekend maar voor mij blijft het christen-zijn belangrijker dan de nationaliteit. Mijn geloof kleurt al het andere."

Dan lees ik mijn gastheer langzaam een uitspraak voor, onlangs gedaan door

de Israëliische journalist en historicus Tom Segev:

"Israël is ten dele verantwoordelijk voor de Palestijnse tragedie, maar de Arabieren zien de holocaust niet, - en dan kun je geen vrede sluiten met Israël. Ze zien de holocaust als een Zionistische mythe, - deels doordat Israël de holocaust misbruikte voor politieke doeleinden."

Ateek overweegt ieder onderdeel van de uitspraak, denkt nog eens rustig na

over het geheel en zegt dan, met een glimlach: "Ja, Segev heeft gelijk; er is dus nog heel wat werk aan de winkel, voor beide partijen".

De volgende vraag is: "Veel christenen in het Westen (ook ik) geloven, dat de kerk niet in de plaats van het Joodse volk is gekomen maar dat Israël het uitverkoren volk is en blijft. Men beroept zich daarbij vooral op uitspraken van de apostel Paulus,

bijv.: 'naar de (uit)verkiezing zijn zij (het volk Israël) geliefden...' (Rom. 11:28) Heb je moeite met die opvatting?" Ateek: "Nee; al staat er óók in de bijbel dat er bij God geen aanzien des persoons is. Vooral: uitverkoren zijn betekent niet dat je maar kunt doen en laten wat je wilt en kwesties van recht en gerechtigheid aan de kant mag schuiven. Zodra opvattingen over Israël's verkiezing het zicht vertroebelen op het onrecht dat er geschiedt, teken ik protest aan."

Natuurlijk komen we ook te spreken over het vredesproces, op gang gekomen na de beroemde handdruk van Rabin met Arafat. Ateek verheugt zich met beving: "Het gevaar bestaat, dat er een Palestijnse staat komt die volledig afhankelijk is van Israël, een symbool van zelfstandigheid maar zonder de inhoud ervan. De blanken in Zuid-Afrika probeerden indertijd, de controle over de zwarten te behouden door het stichten van Bantoestans; dat is hun toen niet gelukt. Israël evenwel staat veel sterker ten opzichte van de Palestijnen. Het gevaar bestaat dat Israël iets dergelijks wel lukt."

"Maar Israël heeft behoefte aan veiligheid", zo opper ik.

Ateek valt me onmiddellijk bij: "Die komt hun ook toe; velen hunner zijn verwond door de herinnering aan het verleden en dat kan ik begrijpen. Maar als het Palestijnse volk slechts een beetje gerechtigheid toevalt, ontvangt Israël slechts een beetje veiligheid. Hoe meer het ons aangedane onrecht wordt hersteld, des te veiliger zullen zij zich mogen voelen. Als er voor ons geen rechtvaardige overeenkomst uit de bus komt, dan zullen zij verder leven met gevoelens van onveiligheid en angst".

Tenslotte vraag ik hem nog, hoe hij de oplossing voor Jeruzalem ziet. Tot mijn verbazing legt hij me dat uit met een woord, jaren geleden al gebruikt door Nederlandse theologen: "Jeruzalem zou een proeftuin van coëxistentie (samen leven) moeten worden". En verder: "Dan moet wel de houding 'alles is van ons' verdwijnen. De vraag is: op welke manier kun je Jeruzalem het best gemeenschappelijk hebben ("How to share Jerusalem"). Lukt dat, dan zal Jeruzalem een voorbeeld zijn voor de oplossing van conflicten, overal ter wereld."

De volgende dag spreek ik een ander Palestijns christen. Hij formuleert zijn positie als ingezetene van Jeruzalem puntig: "Ik ben christen uit overtuiging, Palestijn door geboorte, Jordaniër door adoptie en (met een grijns op het gezicht en een grijpbeweging van zijn hand) Israëli door absorptie". De situatie blijft moeilijk, en tegelijk boeiend.